

Upplýsingalæsi.is: *Nýr gagnvirkur kennsluvefur fyrir háskólanema*

*Höfundar: Harpa Rut Harðardóttir og
Tinna Lind Guðjónsdóttir*

Inngangur

Undanfarin ár hafa einkennst af upplýsingaóreiðu og örum tæknibreytingum. Má því segja að upplýsingalæsi hafi aldrei verið mikilvægara fyrir háskólanema en einmitt nú. Upplýsingalæsi felur í sér hæfnina að finna, meta og nota upplýsingar á gagnrýnninn og ábyrgan hátt. Upplýsingalæsi er ekki einungis grunnstoð í námi heldur lykilatriði fyrir þátttöku í lýðræðissamfélagi.

Með þetta í huga var þróaður nýr gagnvirkur kennsluvefur, Upplýsingalæsi.is, í samstarfi íslenskra háskólabókasafna. Markmið kennsluvefsins er að styrkja háskólanemendur í upplýsingalæsi og þjálf þá í að mæta nýjum áskorunum í stafrænu upplýsingaumhverfi.

Mynd 1: Vefborði. Vinnuhópurinn vann að útlitshönnun vefsins í samvinnu við grafískan hönnuð

Af hverju nýr kennsluvefur?

Markmið vefsins er að samhæfa upplýsingalæsiskenndu á háskólastigi í samræmi við viðmið um æðri menntun og prófgráður á Íslandi, sbr. Lög um háskóla nr. 63/2006, 5. gr. Kennsla í upplýsingalæsi á bókasöfnum hefur lengi einkennst af einskiptiskennslu þar sem upplýsingafræðingar hafa aðeins stuttan tíma með nemendum. Fjarkennsla hefur aukist, og því var orðið ljóst að þörf var á lausn sem væri sveigjanleg, aðgengileg og gerði nemendum kleift að vinna á eigin hraða.

Kennsluvefnum Upplýsingalæsi.is er ætlað að bæta úr þessum skorti. Hann veitir nemendum tækifæri til að læra grunnatriði heimildaleitar, heimildanotkunar og upplýsingamats með fjölbreyttum leiðum: myndböndum, texta, skýringarmyndum, verkefnum og gátlistum.

Hvernig kennsluvefurinn varð til

Mynd 2: Skjáskot af forsiðu vefsins

Vinnuhópur skipaður upplýsingafræðingum frá háskólabókasöfnum víðs vegar um landið hóf þróun vefsins árið 2022.

Meðlimir hópsins voru Anna Bjarnadóttir, Helgi Sigurbjörnsson, Tinna Lind Guðjónsdóttir, Hilma Gunnarsdóttir, Irma Hrönn Martinsdóttir, Kristína Benediktz, María Loftsdóttir, Pía Susanna Vinikka og Þórný Hlynsdóttir.

Framkvæmd og markmið

Hópurinn fékk innblástur frá sambærilegum kennsluvef sem háskólabókasafn Umeå háskólans í Svíþjóð hefur útbúið, en efnið var aðlagð íslenskum þörfum. Articulate Rise-kerfið var notað til að hanna vefinn, en kerfið hentar vel til að búa til rafrænt námsefni. Vefurinn er í opnum aðgangi undir leyfi CC BY-NC 4.0 og er styrktur af Bókasafnasjóði.

Með nýja vefnum er vonast til að breyta kennsluháttum í upplýsingalæsi, færast frá hefðbundnum fyrirlestrum yfir í gagnvirka sjálfsnámstækni með stuðningi og endurgjöf. Nemendur öðlast þannig dýpri skilning á efninu og geta sjálfstætt unnið að verkefnum sínum með öflugri aðferðum. Nemendur eru minntir á að rétt sé að leita aðstoðar hjá kennara og háskólabókasafni sínu eftir þörfum.

Vinnuferlið

Mynd 3: Vinnuferlið náði yfir tvö ár

Hópurinn hittist reglulega, bæði á Teams fundum og í raunheimum. Einnig átti hópurinn gott samstarf við ýmsa sérfræðinga, þar á meðal Advania, Opna háskólann, grafíska hönnuði og þýðanda. Mikil vinna fór í að þróa efnið, prófa það á notendum og fínpússa út frá ábendingum. Á tveimur árum umbreyttist verkefnið úr hugmynd í aðgengilegan, gagnvirkan kennsluvef sem opnaður var haustið 2024.

Vinnuferlið

Sérstök áhersla var lögð á aðgengi og fjölbreytileika í miðlun efnisins, enda hafa nemendur mismunandi námsstíla, sumum hentar myndbandsefni, öðrum texti eða gátlistar.

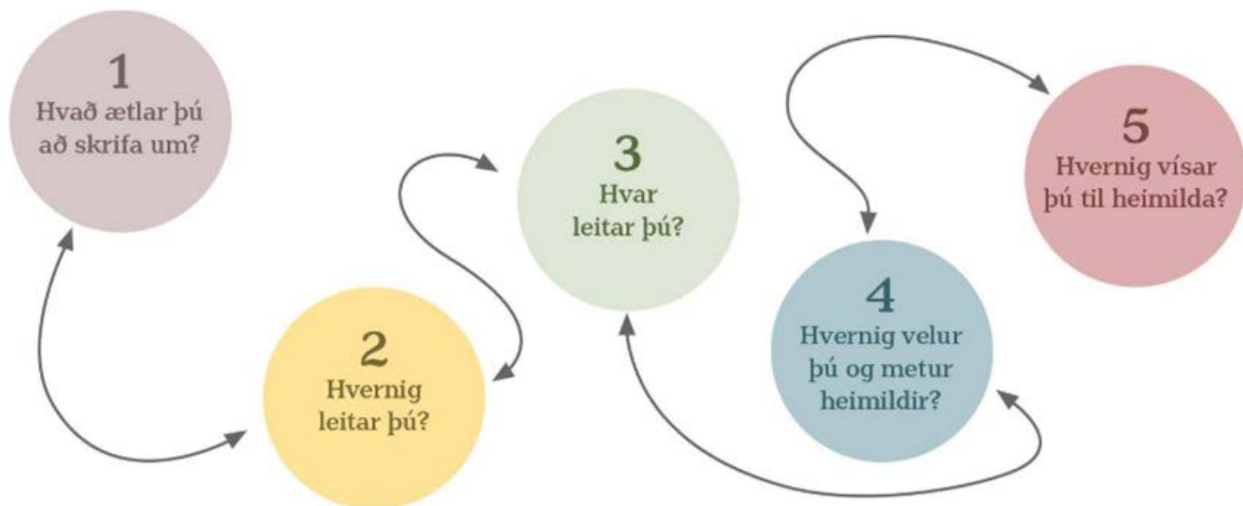
Mynd 4: Dæmi um miðlunarleiðir fyrir mismunandi þarfir notenda

Þegar íslenski vefurinn var tilbúinn unnu þýðendur við að þýða allt efni á vefnum yfir á enska útgáfu vefsins.

Uppbygging vefsins

Vefurinn skiptist í fimm aðalkafla:

1. Hvað ætlar þú að skrifa um? – Um rannsóknarspurningar og undirbúning.
2. Hvernig leitar þú? – Leitarorð og leitartækni.
3. Hvar leitar þú? – Leitarvélar, gagnasöfn og aðgangsmál.
4. Hvernig velur þú og metur heimildir? – Ritrýni, heimildamat og greining falsfrétta.
5. Hvernig vísar þú til heimilda? – Heimildaskráning, tilvísanir og forrit.

Mynd 5: Vefurinn skiptist í fimm aðalkafla. Örvarnar sýna að vinnuferlið er ekki endilega línulegt, oft þarf að fara fram og til baka í ferlinu.

Í lok hvers kafla eru verkefni með endurgjöf sem hjálpa nemendum að festa þekkinguna í sessi. Hér má sjá tvö dæmi.

Æfing - Hjálpaðu Silju

FRÆÐSLA 8 AF 54

Mynd 6: Dæmi um verkefni sem finna má í lok hvers kafla. Hér á nemandinn að hjálpa samnemenda sínum með því að miðla því sem hann hefur lært í kaflanum.

Æfing - Flokka heimildir

FRÆÐSLA 42 AF 54

Dragðu heimildirnar í réttan kassa eftir því hvort þær teljist til fræðilegra heimilda eða ekki.

Visindavefurinn

Fræðilegar heimildir

Almennar heimildir

Mynd 7: Dæmi um æfingar sem finna má í lok hvers kafla. Hér er dæmi um flokkunaræfingu.

Kynningarefni

Vefurinn var kynntur á Morgunkorni Upplýsingar í byrjun árs 2025. Veggspjöldum og bókamerkjum var dreift á háskólabókasöfnum og í háskólum landsins. Öðrum bókasöfnum og áhugasömum er velkomið að óska eftir kynningarefni.

Kynningarefni

Mynd 8: Kynningarefni með QR kóða: Bókamerki, límmiðar og veggspjöld.

Næstu skref

Við hvetjum alla til að kynna sér vefinn og deila honum með öðrum upplýsingafræðingum, kennurum og nemendum. Næstu skref er að kennsluvefurinn verði settur inn sem hluti af kennsluefni háskólanámskeiða.

Í framtíðinni er einnig stefnt að þróun sambærilegs kennsluvefs um gervigreindarlæsi – sem verður sífellt mikilvægara í menntun og samfélagi.

**Ert þú
upplýsingalæsi?**

upplýsingalæsi.is
Gagnvirkur kennsluvefur

Samstarfsverkefni
íslenskra háskólabókasafna
Styrkt af bókasafnasjóði

Háskólinn í Akureyri
University of Akureyri

HÁSKÓLI
ISLANDS

HÁSKÓLINN Á BÍRÓST
university of birost

Landbókasafn Íslands
Háskólabókasafi

LISTAHÁSKÓLI ISLANDS
Birkbeck University of the Arts

